

Μαρινόπουλος ΑΕ: Η πτωχευτική διαδικασία και το «ξέπλυμα» των ευθυνών των καπιταλιστών

γράφει ο ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΣ*

Η αίτηση υπαγωγής των σουπερμάρκετ Μαρινόπουλος ΑΕ στις διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα, και ειδικότερα στο σύστημα εξυγίανσης, καθώς και η δρομολογημένη εξαγορά τους από την εταιρεία Σκλαβενίτης είναι χαρακτηριστική περίπτωση του τρόπου με τον οποίο το κεφάλαιο, σε συνεργασία με τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική εξουσία, προσπαθεί να υπερβεί τις συνέπειες της κρίσης και να διαμορφώσει νέους όρους περαιτέρω κερδοφορίας του, φορτώνοντας το κόστος στις πλάτες της εργατικής τάξης.

Πολύτιμο εργαλείο στα χέρια της αστικής τάξης αποτελεί ο Πτωχευτικός Κώδικας (ΠΚ) όπως έχει διαμορφωθεί με τις αλλεπάλληλες αλλαγές που έγιναν στις διατάξεις του από το 2007 και μετά, με οδηγό την αντίστοιχη αγγλοσαξονική νομοθεσία. Αυτές οι αλλαγές, και ειδικότερα οι ρυθμίσεις των άρθρων 99-106, έχουν ξεκάθαρο ταξικό πρόσημο. Ο σημερινός ΠΚ προβλέπει μια προπτωχευτική διαδικασία με στόχο, υποτίθεται, να ανασυγκροτηθεί η εταιρεία και να αποτραπεί η πτώχευσή της. Δίνει τη δυνατότητα στους επιχειρηματίες να προσφύγουν στα δικαστήρια και να ζητήσουν προστασία και συνδιαλλαγή με τους πιστωτές τους, ώστε να κερδίσουν χρόνο και να πάρουν μέτρα αποφυγής της πλήρους κατάρρευσης. Οι επιχειρήσεις,

με την υπαγωγή τους στις διατάξεις του ΠΚ, αποκτούν μια ιδιότυπη ποινική και αστική ασυλία για τα χρέη τους προς το Δημόσιο, τα ασφαλιστικά ταμεία και τους εργαζομένους, κυρίως με το σύστημα της αναστολής ατομικών διώξεων και λήψης μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης.

Ποια είναι η ουσία αυτών των διατάξεων; Οι βασικοί μέτοχοι των εταιρειών κερδίζουν χρόνο για να οργανώσουν άλλες επιχειρηματικές λύσεις και κυρίως να προστατεύσουν την προσωπική περιουσία τους και να ξεπλύνουν τις ευθύνες τους όσον αφορά τη χρεοκοπία των εταιρειών τους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίπτωση της Μαρινόπουλος ΑΕ αφήνονται στο περιθώριο οι ευθύνες των ιδιοκτητών της —μιας από τις μεγαλύτερες επιχειρηματικές οικογένειες της χώρας—, οι οποίοι με μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό, σύσταση και συμμετοχή σε εξωχώριες επιχειρήσεις και funds φρόντισαν τα τελευταία χρόνια να προστατεύσουν την προσωπική τους περιουσία, την ίδια στιγμή που η εταιρεία οδηγούνταν σε κατάρρευση και η τραπεζική χρηματοδότηση συνεχιζόταν αμείωτη, χωρίς κανέναν έλεγχο από την κυβέρνηση.

Ένας πρόσφατος έλεγχος τίτλων που έγινε στα υποθηκοφυλακεία από τους δικηγόρους ενός προμηθευτή της εταιρείας απέδειξε ότι από την ακίνητη περιουσία ύψους τουλάχιστον 750 εκατ. ευρώ (αντιμεμηνική αξία) που είχε η εταιρεία το έτος

i * Συνδικαλιστής βιβλιοπράκτης.

2010 σήμερα δεν υπάρχει παρά πολύ μικρό μέρος της. Ένα τμήμα έχει δεσμευτεί από τις τράπεζες έναντι χρεών, ενώ το μεγαλύτερο μεταβιβάστηκε σε offshore του Κατάρ. Στη συνέχεια, με τη μέθοδο του lease back, η Μαρινόπουλος υπέγραψε νέα μισθωτήρια συμβόλαια με τεράστια ενοίκια στους καινούργιους «ιδιοκτήτες» - ένας κυνικός τρόπος «φυγάδευσης» κεφαλαίων και παγίων στα χέρια των αφεντικών της. Η υπόθεση Μαρινόπουλου αποτελεί ακόμη μια περίπτωση όπου η εταιρεία πτωχεύει και οι μέτοχοί της πλουτίζουν, ενώ διαψεύδει διάφορα ιδεολογήματα του κεφαλαίου, όπως ότι οι ελαστικές εργασιακές σχέσεις και οι χαμηλοί μισθοί (πρακτικές που εφάρμοσε κατά κόρον η εταιρεία) καθιστούν τις επιχειρήσεις ανταγωνιστικές ή ότι οι αγορές αυτορυθμίζονται κ.λπ.

Ο σημερινός ΠΚ λειτουργεί σαν καρμινιόλα για τα δικαιώματα των εργαζομένων. Στον παλαιότερο ΠΚ οι απαιτήσεις των εργαζομένων που είχαν προκύψει την τελευταία διετία πριν από την πτώχευση, αλλά και οι απαιτήσεις από αποζημιώσεις λόγω καταγγελίας σύμβασης, ανεξαρτήτως του χρόνου κατά τον οποίο προέκυψαν, ικανοποιούνταν κατά προτεραιότητα. Ο νέος νόμος προβλέπει ότι οι προνομιακές απαιτήσεις των εργαζομένων περιορίζονται μόνο σε όσες προέκυψαν έξι μήνες πριν από την πτώχευση. Επίσης, προβλέπει ότι το ποσό που μπορούν να απαιτήσουν οι εργαζόμενοι φτάνει μόνο μέχρι το 50% από το κεφάλαιο που είναι προς διανομή (αυτό δηλαδή που έχει απομείνει από την περιουσία της σχεδόν χρεοκοπημένης επιχείρησης). Οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζονται ως πιστωτές, ανάμεσα στους οποίους όμως τον πρώτο ρόλο έχουν οι τράπεζες, που έρχονται πρώτες στις απαιτήσεις και ουσιαστικά αποφασίζουν για το τι θα γίνει! Ακόμα, ο νόμος δεν προβλέπει τη συμμετοχή εκπροσώπου των εργαζομένων στην επιτροπή των πιστωτών η οποία συνδιαλλάσσεται με την επιχείρηση, αλλά ο ορισμός του αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου. Ταυτόχρονα, περιορίζεται ή και περικυπείται προς όφελος των μεγάλων πιστωτών, δηλαδή των τραπεζών, και η προνομιακή μεταχείριση των απαιτήσεων των ασφαλιστικών ταμείων και του Δημοσίου. Οι ρυθμίσεις αυτές ου-

σιαστικά εκμηδενίζουν κάθε πρόνομο εργατικών απαιτήσεων μέσα στην πλημμυρίδα των αντεργατικών μεταρρυθμίσεων και υπηρετούν τα συμφέροντα των τραπεζών και λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν προσημειώσει κάθε ακίνητο για το οποίο ο ιδιοκτήτης έχει προσφύγει σε δανεισμό. Να σημειώσουμε επίσης ότι οι επιχειρήσεις, πριν την πτώχευση, έχουν φροντίσει να μεταβιβάσουν, έναντι ανταλλάγματος πάντα, τα αξιόλογα περιουσιακά στοιχεία τους, με αποτέλεσμα η περιουσία που απομένει προς διανομή να είναι υποτιμημένη και να υποτιμάται συνεχώς.

Όπως γίνεται φανερό, οι διατάξεις του νέου ΠΚ δίνουν προνομιακό ρόλο στους τραπεζίτες, οι οποίοι μαζί με τους μεγαλοεπιχειρηματίες αλλά και την κυβέρνηση, και με εργαλείο τις «χρεοκοπημένες» επιχειρήσεις, ξαναμοιράζουν την «πίτα» παρεμβαίνοντας στον ανταγωνισμό ανάμεσα στους κεφαλαιοκράτες κάθε κλάδου, αλλά φροντίζουν και για το χτύπημα των εργατικών δικαιωμάτων. Με ποιον τρόπο; Δεν είναι τυχαίο ότι τα τελευταία χρόνια σε όλα τα επιχειρηματικά σχέδια για την ανασυγκρότηση των υπό πτώχευση επιχειρήσεων πρέπει να προβλέπεται η ριζική περικοπή του εργασιακού κόστους (με απολύσεις ή «εθελούσιες» εξόδους, μείωση μισθών, ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων κ.ά.), αλλιώς οι τράπεζες δεν εγκρίνουν τα σχέδια «εξυγίανσης». Στην περίπτωση του ομίλου Παζαρόπουλου, από τον κλάδο του αυτοκινήτου, ο οποίος διασώθηκε αφήνοντας μεγάλες οφειλές στην αγορά, από τους 400 εργαζομένους προ κρίσης απασχολεί πλέον 80. Για τα βιβλιοπωλεία Ελευθεροδράκης υπήρξε συμφωνία με το 60% περίπου των πιστωτών, με τη συναίνεση του βασικού πιστωτή, της τράπεζας Alpha, αλλά στους (απολυμένους) εργαζόμενους η εταιρεία χρωστά ακόμα δεδουλευμένα και αποζημιώσεις. Να μην ξεχνάμε, βέβαια, ότι τα προηγούμενα χρόνια οι συναλλαγές των επιχειρήσεων με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δάνεια, χορηγήσεις, παιχνίδια με τις μετοχές στο χρηματιστήριο) υπήρξαν εργαλείο συσσώρευσης κεφαλαίου με αμοιβαίο όφελος για τους επιχειρηματίες και τους τραπεζίτες.

Λιανεμπόριο, κατασκευές, ένδυση, τουρισμός, εκδόσεις, τηλεπικοινωνίες, ιχθυο-

καλλιέργειες είναι μερικοί μόνο από τους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται εκατοντάδες εταιρείες που έχουν προσφύγει στις διαδικασίες «εξυγίανσης» του ΠΚ Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των τηλεπικοινωνιών, όπου στην πτώχευση πολλών εταιρειών έπαιξε καθοριστικό ρόλο η ηγεμονική εταιρεία του κλάδου, ο ΟΤΕ (ο σύντομος χώρος του «Σχολίου» ωστόσο δεν μας δίνει τη δυνατότητα να αναφερθούμε αναλυτικά). Σε κάθε περίπτωση, οι διαδικασίες του ΠΚ διευκολύνουν την ενίσχυση της τάσης συγκέντρωσης-συγκεντροποίησης του κεφαλαίου, αφού στις περισσότερες περιπτώσεις η αίτηση πτώχευσης ήταν πεδίο για μπίζνες και νέες επιχειρηματικές συμφωνίες.

Η περίπτωση Μαρινόπουλου ωστόσο είναι ξεχωριστή, γιατί η εταιρεία ήταν «πολύ μεγάλη για να πεθάνει». Η κατάσταση μιας επιχείρησης με τζίρο ίσο με το 1% του ΑΕΠ θα προκαλούσε αλυσιδωτές συνέπειες και στις τράπεζες αλλά και στους προμηθευτές της, μαζί με τις κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες από το πέρασμα στην ανεργία των χιλιάδων υπαλλήλων της. Όπως είχε πρόσφατα δηλώσει ο πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) Κωνσταντίνος Μίχαλος: «Αν τυχόν “σκάσει” η αλυσίδα Μαρινόπουλος, θα είναι σε αντιστοιχία η Lehman Brothers της Ελλάδας», επισημαίνοντας ότι «πολλοί προμηθευτές της είναι εκτεθειμένοι σε μεγάλο βαθμό, ώστε κινδυνεύουν με άμεσο λουκέτο», ενώ προέβλεψε ότι «θα καθούν περισσότερες από 30.000 θέσεις εργασίας τόσο στον όμιλο όσο και στις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις».

Για τη συγκεκριμένη λύση μάλιστα πολλοί ισχυρίζονται ότι κυβέρνηση και τράπεζες λειτούργησαν σαν ντίλερ συμφερόντων και πίεσαν έντονα τον Σκλαβενίτη για να παίξει το ρόλο του «διασώστη». Ωστόσο, το σχέδιο εξαγοράς και εξυγίανσης είναι σκανδαλώδες, αφού το δάνειο που θα δοθεί στον νέο ιδιοκτήτη θα έχει προνομιακό επιτόκιο, ενώ θα κουρευτεί μεγάλο ποσοστό του χρέους προς τους προμηθευτές, πράγμα που δεν είχε συμβεί σε προηγούμενες εξαγορές στον κλάδο (περίπτωση ΜΕΤΡΟ - Βερόπουλου), στοιχείο που κάνει τους άλλους κεφαλαιοκράτες του κλά-

δου να μιλούν για αθέμιτο ανταγωνισμό. Εξαιρετικά σκανδαλώδες είναι το γεγονός ότι στους προμηθευτές περιλαμβάνονται οι ΟΤΑ και η ΔΕΗ, η ΕΥΔΑΠ, ο ΟΤΕ. Έτσι, οι οφειλές του Μαρινόπουλου προς αυτούς «κουρεύονται» κατά 50%, κάτι που δεν συμβαίνει για έναν απλό καταναλωτή ή δημότη. Βέβαια, είναι ξεκάθαρο ότι το κόστος της εξυγίανσης δεν θα το πληρώσουν οι τράπεζες (άλλωστε κουρεύεται μόνο ένα μέρος του χρέους προς την Alpha), αλλά θα μετακυλιστεί στους εργαζομένους και στους καταναλωτές, όπως φανερώνουν οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης και τα συστήματα διάσωσης των τραπεζών και οι ανακεφαλαιοποιήσεις που έχουν εφαρμοστεί το προηγούμενο διάστημα. Είναι μάλιστα απορίας άξιο το ότι, ενώ έχουν ήδη υπάρξει μερικές δικαστικές αποφάσεις δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων των Μαρινόπουλων, δεν αναζητούνται με επείγοντα τρόπο οι ποινικές ευθύνες τους.

Στον κλάδο των σουπερμάρκετ, έναν από τους πιο δυναμικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας, δραστηριοποιούνται πολλές εταιρείες με ιδιαίτερα έντονο ανταγωνισμό μεταξύ τους, ενώ οι μεγάλες αλυσίδες καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών πωλήσεων του κλάδου, με την τάση συγκέντρωσης να συνεχίζεται αμείωτη όλα τα τελευταία χρόνια (λόγω και των εξαγορών καταστημάτων ή εταιρειών). Σύμφωνα με την κλαδική μελέτη της ICAP για το 2015, ο βαθμός συγκέντρωσης στον κλάδο παρουσιάζει αύξηση τα τελευταία χρόνια λόγω των εξαγορών καταστημάτων/εταιρειών από τις μεγάλες αλυσίδες, το κλείσιμο ορισμένων εταιρειών κ.λπ. Οι 5 μεγαλύτερες εταιρείες καλύπτουν πάνω από το 60% του συνολικού τζίρου το 2015. Παρά τις εκτιμήσεις για συρρίκνωση κατά 3% περίπου το 2015, ο κλάδος των σουπερμάρκετ αποτελεί έναν από τους πιο ισχυρούς και «ανθεκτικούς» τομείς της ελληνικής οικονομίας και έχει επηρεαστεί συγκριτικά λιγότερο από την οικονομική κρίση σε σχέση με άλλους κλάδους. Σε έναν τέτοιο κλάδο οι «ελέφαντες» θα συνεχίσουν να τσακώνονται και θα την πληρώνουν τα «βατράχια», ρόλος στον οποίο δεν πρέπει να περιοριστούν οι εργαζόμενοι του κλάδου – και όχι μόνο. **Τ**